

POSTANOWIENIE

18 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 18 września 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa E.S.

przeciwko D.S.

o ustanowienie przez sąd rozdzielności majątkowej,

na skutek skargi kasacyjnej D.S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z 18 października 2023 r., XVII Ca 57/23,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. obciąża pozwanego kosztami postępowania kasacyjnego,
pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

(A.G.)

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi

kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Skarga kasacyjna została wniesiona przez pełnomocnika pozwanego D.S. od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach z 18 października 2023 r. (sygn. akt XVII Ca 57/23), oddalającego apelację pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego w Tychach z 27 lutego 2023 r. (sygn. akt III RC 1/22). Wyrokiem tym, na wniosek powódki E.S., ustanowiono rozdzielną majątkową między stronami z dniem 7 lipca 2021 r., tj. z datą wcześniejszą niż dzień wytoczenia powództwa.

Podstawą skargi kasacyjnej był zarzut naruszenia prawa materialnego – art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. – poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na błędnym przyjęciu, że w sprawie zachodzi „wyjątkowy wypadek” uzasadniający ustalenie rozdzielną majątkową z datą wcześniejszą niż dzień wytoczenia powództwa. Skarżący wskazywał, że po dacie 7 lipca 2021 r., ustalonej przez sąd jako początek rozdzielną, strony nadal współdziałały w zarządzie majątkiem wspólnym.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżący powołał się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wskazując na występowanie istotnych zagadnień prawnych oraz oczywistą zasadność skargi.

W ramach pierwszej z tych przesłanek skarżący wskazał na zagadnienia dotyczące: granic zastosowania art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. w kontekście możliwości ustanowienia rozdzielną majątkową z datą wcześniejszą niż dzień wytoczenia powództwa, w sytuacji faktycznego współdziałania małżonków w zarządzie majątkiem wspólnym; rozumienia pojęcia „życia w rozłączeniu” w rozumieniu art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. oraz jego relacji do braku współdziałania w zakresie majątku wspólnego; wpływu braku pisemnego uzasadnienia wyroku sądu pierwszej instancji (art. 329 § 4 k.p.c.) na realizację zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego i skuteczność kontroli instancyjnej.

W zakresie drugiej przesłanki skarżący zarzucił, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z rażącym naruszeniem art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o., poprzez błędne przyjęcie, iż separacja faktyczna stron uniemożliwiała lub znacznie utrudniała ich

współdziałanie w zarządzie majątkiem wspólnym, mimo że strony faktycznie podejmowały po tej dacie wspólne działania majątkowe, np. w postaci starań o przyłączenie nieruchomości do jednej księgi wieczystej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Odnosząc się do powołanej przez skarżącego przesłanki „istotnego zagadnienia prawnego” należy stwierdzić, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że za takie zagadnienie, w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., uznaje się zagadnienie nowe i dotychczas niewyjaśnione. Zagadnienie to musi mieć charakter istotny i być zagadnieniem ściśle jurydycznym, tj. dającym się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 22 grudnia 2008 r., III CSK 285/08). Chodzi przy tym o zagadnienie o charakterze abstrakcyjnym, którego wyjaśnienie przyczyni się do rozwoju jurysprudencji, a jego rozstrzygnięcie będzie miało znaczenie nie tylko dla oceny konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw. Wymóg przedstawienia zagadnienia w sposób ogólny i abstrakcyjny sprowadza się do tego, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu. Z tej przyczyny przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej z powołaniem się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) wymaga wykazania przez skarżącego, że w sprawie występuje zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. W rachubę wchodzi więc nie tylko określona staranność i nakład pracy w zredagowaniu zagadnienia, ale przede wszystkim o jurydyczne przedstawienie analizy stanu prawnego, orzecznictwa i wynikającego z tego problemu prawnego o takiej wadze, który może być uznany za istotne zagadnienie prawne (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 15 listopada 2007 r., II PK 159/07). W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że przesłanka ta powinna mieć wagę porównywalną z pytaniem prawnym kierowanym przez sąd drugiej instancji na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., a więc dotyczyć poważnych wątpliwości interpretacyjnych, które nie dają się rozwikłać przy zastosowaniu powszechnie przyjętych reguł wykładni (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23

stycznia 2014 r., I UK 361/13; z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15). Poza tym istotne zagadnienie prawne może uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko wtedy, gdy ma ono znaczenie dla rozstrzygnięcia o jej zasadności.

Z kolei oczywista zasadność skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.), zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem Sądu Najwyższego, występuje wyłącznie wtedy, gdy trafność zarzutów naruszenia prawa materialnego lub procesowego przez sąd drugiej instancji wynika wprost (*prima facie*) z treści skargi, bez potrzeby prowadzenia pogłębionej analizy prawniczej. Dotyczy to zatem wyłącznie uchybień o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, zastosowaniu przepisu, który utracił moc obowiązującą, bądź jego oczywiście błędnym zastosowaniu do ustalonego stanu faktycznego. Do wykazania oczywistej zasadności skargi powinno wystarczyć jedno konkretne twierdzenie, jedna stanowcza, przekonująca od razu teza, wskazująca racje podważające rozstrzygnięcie poddane krytyce i zaskarżeniu. Na tym właśnie polega „oczywista” zasadność środka zaskarżenia w rozumieniu przyjętym w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2019 r., IV CSK 307/19).

Postępowanie kasacyjne, poza przypadkami oczywistej zasadności, nie służy realizacji indywidualnego interesu strony, lecz ma na celu ochronę interesu publicznego poprzez zapewnienie jednolitości wykładni prawa oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój jurysprudencji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99). Dlatego też obowiązek wykazania przesłanek przedsądu spoczywa na stronie skarżącej i nie może być przedmiotem domniemań ani rekonstruowania przez Sąd Najwyższy. Ocena ich występowania ogranicza się do analizy argumentacji przedstawionej w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi, która musi spełniać wymagania wynikające z przepisów oraz utrwalonego orzecznictwa.

Przechodząc do zastosowania powyższych kryteriów w niniejszej sprawie, w pierwszej kolejności należy ocenić dwie przesłanki przedsądu wskazane przez skarżącego – dwa istotne zagadnienia prawne oraz oczywistą zasadność skargi –

w kontekście zarzutu naruszenia art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. w odniesieniu do stanu faktycznego ustalonego przez sąd drugiej instancji. Choć formalnie powołano dwie odrębne podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c.), ich rozwinięcie w uzasadnieniu wniosku nie zostało przeprowadzone w sposób rozdzielny ani dostosowany do odmiennych kryteriów oceny. Cała argumentacja została oparta na wspólnym twierdzeniu, że sąd błędnie przyjął wystąpienie „wyjątkowego wypadku”, uzasadniającego ustanowienie rozdzielności majątkowej z datą wcześniejszą niż dzień wytoczenia powództwa. W istocie skarżący sformułował jednolity wywód, który łączy obie wskazane przesłanki przedsądu w sposób wewnętrznie spójny, lecz nieadekwatny do ich funkcji. Przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wykazania potrzeby rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego o charakterze abstrakcyjnym i precedensowym, natomiast przesłanka z pkt 4 zakłada istnienie uchybienia widocznego *prima facie*, bez potrzeby pogłębionej analizy prawniczej. Tymczasem konstrukcja wniosku oparta na wspólnym twierdzeniu faktycznym nie pozwala na samodzielną ocenę żadnej z tych przesłanek.

Z treści uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej wynika, że zarówno wskazane zagadnienia prawne, jak i twierdzenia o oczywistej zasadności skargi, zostały osadzone na wspólnym założeniu, iż twierdzenia skarżącego przedstawione w toku postępowania odpowiadają rzeczywistemu stanowi faktycznemu. Tymczasem Sąd drugiej instancji dokonał odmiennych ustaleń, które – zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c. – są wiążące dla Sądu Najwyższego i stanowią wyłączną podstawę oceny zasadności zarzutu naruszenia prawa materialnego. Skarga kasacyjna została oparta wyłącznie na zarzucie naruszenia art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o., a zatem nie zawiera zarzutów dotyczących naruszenia przepisów postępowania ani ustaleń faktycznych. W konsekwencji, Sąd Najwyższy nie może dokonywać własnej oceny materiału dowodowego ani rekonstruować alternatywnego stanu faktycznego, na którym opiera się argumentacja skarżącego. Tymczasem zarówno przesłanka istotnego zagadnienia prawnego, jak i oczywistej zasadności skargi, zostały przez skarżącego osadzone na okolicznościach, które – zgodnie z jego twierdzeniami – powinny zostać ustalone, lecz nie zostały

potwierdzone w materiale dowodowym i nie znalazły odzwierciedlenia w ustaleniach sądu odwoławczego.

Zagadnienia prawne dotyczące granic zastosowania art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. oraz rozumienia pojęcia „życia w rozłączeniu” zostały sformułowane w sposób syntetyczny, jednak ich znaczenie zostało osadzone w konkretnym stanie faktycznym, wynikającym wyłącznie z narracji procesowej pozwanego, nieznajdującej potwierdzenia w ustaleniach Sądu drugiej instancji. Argumentacja skarżącego koncentruje się na twierdzeniu, że strony po dacie 7 lipca 2021 r. nadal współdziałały w zakresie zarządu majątkiem wspólnym, co – w jego ocenie – wykluczało możliwość zastosowania wyżej powołanego przepisu. Tymczasem z uzasadnienia Sądu Okręgowego wynika, że od 1 marca 2021 r. strony żyły w rozłączeniu, a działania pozwanego miały charakter jednostronny, niekonsultowany z powódką i podejmowany na jej niekorzyść. Ustalono również, że czynności pozwanego po 7 lipca 2021 r. – w szczególności dotyczące spółki A. oraz prowadzenia działalności gospodarczej, w tym likwidacji sklepu i powstania zadłużenia – były nieujawnione wobec powódki i pozbawiły ją realnego wpływu na majątek wspólny. Sąd wskazał także, że powódka była stroną ekonomicznie słabszą, a działania pozwanego naruszały zasadę równych praw małżonków w zakresie zarządu majątkiem wspólnym. W szczególności skarżący wskazał na wspólny wniosek o połączenie działek jako dowód współdziałania, jednak z uzasadnienia Sądu Okręgowego wynika, że działania te zostały zainicjowane przez dzieci stron, które przygotowały dokumenty i jedynie przedstawiły je rodzicom do podpisu. Nie były one efektem porozumienia małżonków ani wspólnego zarządu majątkiem. W świetle tych ustaleń, pytania przedstawione przez skarżącego zmierzają do zakwestionowania subsumpcji dokonanej przez Sąd drugiej instancji na tle konkretnego stanu faktycznego. Nie spełniają zatem kryteriów istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., ponieważ ich rozstrzygnięcie nie wymaga wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości ani nie ma znaczenia wykraczającego poza okoliczności niniejszej sprawy. Zagadnienia prawne wskazane przez skarżącego nie zostały rozwinięte w sposób pozwalający uznać je za nowe, doniosłe systemowo lub budzące istotne

wątpliwości interpretacyjne. Skarżący nie wykazał również, by w orzecznictwie Sądu Najwyższego występowały rozbieżności wymagające ujednolicenia.

Z kolei przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) również nie została wykazana. Argumentacja skarżącego opiera się na twierdzeniu o błędnym zastosowaniu art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. do ustalonego stanu faktycznego, jednak ocena, czy w sprawie wystąpił „wyjątkowy wypadek” w rozumieniu tego przepisu, wymaga pogłębionej analizy prawniczej, w tym wykładni pojęcia „życie w rozłączeniu” oraz oceny znaczenia współdziałania małżonków w zakresie zarządu majątkiem wspólnym. Skarżący twierdzi, że Sąd drugiej instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny, lecz dokonał błędnej kwalifikacji prawnej okoliczności, co doprowadziło – w jego ocenie – do oczywistego naruszenia art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o. Jednak sama rozbieżność w ocenie prawnej okoliczności nie przesądza o oczywistej zasadności skargi, zwłaszcza gdy subsumpcja dokonana przez Sąd drugiej instancji mieści się w granicach dopuszczalnej wykładni. Nie mamy zatem do czynienia z uchybieniem o charakterze elementarnym, widocznym *prima facie*, które uzasadniałoby przyjęcie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

W konsekwencji, uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej nie wykazuje przesłanek przedsądu w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 52 § 2 zd. 2 k.r.o., zarówno w zakresie istotnego zagadnienia prawnego, jak i oczywistej zasadności skargi.

Trzecie z przedstawionych przez skarżącego zagadnień prawnych, wskazane w ramach wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej, dotyczyło zgodności mechanizmu przewidzianego w art. 329 § 4 k.p.c. z zasadą dwuinstancyjności postępowania sądowego. W tym zakresie sformułowano pytanie: „Czy niemożność sporządzenia pisemnego uzasadnienia wyroku, o której mowa w art. 329 § 4 k.p.c., nie narusza zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego?”. Choć zagadnienie to zostało wyraźnie wypunktowane jako jedna z podstaw przedsądu (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jego rozwinięcie w dalszej części uzasadnienia wniosku nie zostało jednoznacznie powiązane z tą przesłanką ani przedstawione w sposób spełniający wymagania wynikające z orzecznictwa Sądu Najwyższego. Co jednak

istotniejsze, przepis art. 329 § 4 k.p.c. nie został wskazany jako naruszony w podstawach skargi kasacyjnej, jak również żaden inny odnoszący się do zasady dwuinstancyjności postępowania, co w zasadzie jest okolicznością, która sama w sobie przesądza o tym, że to zagadnienie prawne to jest nieprzydatne dla rozstrzygnięcia skargi kasacyjnej, skoro Sąd Najwyższy, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak pod rozagę nieważność postępowania. Poza tym powołany przez skarżącego przepis art. 329 § 4 k.p.c. – odnoszący się do sądu pierwszej instancji i powołany w skardze kasacyjnej bez powiązania go z art. 391 § 1 k.p.c. – nie dotyczy w ogóle kwestii dwuinstancyjności postępowania, lecz możliwości przedłużenia przez prezesa sądu terminu do sporządzenia uzasadnienia wyroku. Niezależnie od wyżej wskazanych argumentów zagadnienie to nie spełnia przesłanki istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżący nie wykazał, że mamy do czynienia z problemem nowym, nierozstrzygniętym w orzecznictwie, którego wyjaśnienie miałoby znaczenie wykraczające poza okoliczności niniejszej sprawy. Uzasadnienie co do tej przyczyny nie zawiera analizy możliwych, alternatywnych rozwiązań ani nie wskazuje na rozbieżności w orzecznictwie lub doktrynie. Przeciwnie, kwestia ta była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, choć rozważana na tle art. 331 § 4 k.p.c., a nie art. 329 § 4 k.p.c. W szczególności w postanowieniu z 18 stycznia 2023 r., III PZ 7/22, wskazano, że przesłanka „niemożności sporządzenia uzasadnienia” obejmuje sytuacje trwale wykluczające taką możliwość, w tym przejście sędziego w stan spoczynku, jak również przypadki długotrwałej nieobecności, które mogą prowadzić do pozbawienia strony prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. Z uzasadnienia tego orzeczenia wynika, że brak pisemnego uzasadnienia wyroku – jako wyjątek od zasady – nie może być traktowany automatycznie jako przesłanka do uchylenia orzeczenia. Sąd drugiej instancji, przystępując do rozpoznania sprawy, ma obowiązek ocenić, czy mimo braku uzasadnienia możliwe jest merytoryczne rozpoznanie sprawy i realizacja funkcji kontrolnej środka odwoławczego. W szczególności wskazano, że sąd odwoławczy – w ramach systemu apelacji pełnej – powinien na podstawie akt sprawy odtworzyć rozumowanie sądu pierwszej instancji, a w razie potrzeby

uzupełnić lub powtórzyć postępowanie dowodowe. Brak uzasadnienia nie stanowi samodzielnej, autonomicznej podstawy do wydania orzeczenia kasatoryjnego. W niniejszej sprawie sąd odwoławczy przeprowadził pełne postępowanie dowodowe, dokonał samodzielnych ustaleń faktycznych i przedstawił szczegółowe uzasadnienie rozstrzygnięcia. Funkcja kontrolna środka odwoławczego została zrealizowana, a zasada dwuinstancyjności – wynikająca z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP – nie została naruszona. Argumentacja skarżącego, mająca na celu wykazanie naruszenia zasady dwuinstancyjności, nie znajduje potwierdzenia w okolicznościach sprawy ani w powołanym orzecznictwie. Twierdzenie o pozbawieniu stron możliwości merytorycznej polemiki z wyrokiem sądu pierwszej instancji pomija charakter apelacji w postępowaniu cywilnym, która – zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. – ma charakter apelacji pełnej. Sąd drugiej instancji nie jest związany ustaleniami sądu pierwszej instancji i może samodzielnie przeprowadzić postępowanie dowodowe oraz dokonać własnych ustaleń faktycznych i prawnych. Powołane przez skarżącego orzeczenia nie uzasadniają przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę istotnego zagadnienia prawnego ani też – rozważanej z urzędu – nieważności postępowania. Wyrok Sądu Najwyższego z 21 maja 2014 r., II CSK 509/13, potwierdza, że zasada dwuinstancyjności nie wymaga, aby każde ustalenie faktyczne było poddane kontroli dwóch instancji, lecz jedynie, aby sprawa została merytorycznie rozpoznana przez sądy dwóch szczebli. W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy przeprowadził pełną analizę materiału dowodowego i przedstawił własne uzasadnienie, co wyklucza naruszenie wskazanej zasady. Postanowienie Sądu Najwyższego z 29 września 2017 r., V CZ 61/17, odnosi się do sytuacji, w której uzasadnienie sądu pierwszej instancji zawierało sprzeczności uniemożliwiające jego logiczne odtworzenie – co nie miało miejsca w niniejszej sprawie. Brak uzasadnienia wynikał z przyczyn obiektywnych (przejścia sędziego w stan spoczynku – k. 401), a sąd drugiej instancji był w stanie samodzielnie przeanalizować sprawę i wydać merytoryczne rozstrzygnięcie. Z kolei postanowienie Sądu Najwyższego z 25 października 2021 r., III KK 333/21, zapadło na gruncie postępowania karnego i nie odnosi się bezpośrednio do problematyki cywilnej zasady dwuinstancyjności. Nie może zatem stanowić podstawy wykładni art. 329 § 4 k.p.c. w kontekście postępowania cywilnego.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. pozwanego, który przegrał sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(A.G.)

[a.ł.]